

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

L. Annæi Senecæ Philosophi Opera, Qvæ Exstant Omnia

Seneca, Lucius Annaeus <Philosophus>

Antverpiæ, 1605

Epist. LXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-53700](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-53700)

A itaque oppono fortunæ, in quo resistat; nec per illud ad me vllum transire vultus sino. Quidquid in me potest iniuriam pati, hoc est in hoc obnoxio domicilio: animus liber habitat. numquam me caro ista compellet ad metum, numquam ad indignam bono simulationem, numquam in honorem huius corpusculi mentiar. Cum visum fuerit, distraham cum illo societatem: & nunc tamen dum hæremus, non erimus æquis partibus focij: animus ad se omne ius ducet. Contemptus corporis sui, certa libertas est. Ut ad propositum reuertat, huic libertati multum conferet & illa, de quâ modò loquebamur, inspectio. Nempe vniuersa ¹⁷ ex materiâ & ex Deo constant: Deus ista temperat, quæ circumfusa rectorem sequuntur, & ducem. Potentius autem est quod facit, quod est Deus, quàm materia sequenti Dei. Quem in hoc mundo locum Deus obtinet, hunc in homine animus: quod est illic materia, id nobis corpus est. Seruiant ergo deteriora melioribus: fortes simus aduersus fortuita: non contremiscamus iniurias, non vulnera, non vincula, non egestatem. Mors quid est? aut finis est, aut transitus. nec
B desinere timeo; idem est enim quod non cœpisse: nec transire, quia nusquam tam angustè ero.

EPIST. LXVI.

CLARANVM senem, sed alacrem esse: eundem corpore deformem, animo honestum. Non refert de casâ, in quâ is habitat. Discrimen Bonorum Stoicis: & omnia paria esse. Quid ergo? idem Gaudium, & Patientia? idem, quod ad Virtutem: non ad Materiam. Externa etiam, non dare Boni augmentum. Hæc diffusè, distinctè, pulchrè. O legamus, & aptemus!

CLARANVM condiscipulum meum vidi, post multos annos ¹ non puto expectas, ut adiciam senem: sed mehercules viridem animo ac vigentem, & cum corpusculo suo colluctantem. Iniquè enim se natura gessit, & talem animum ² malè collocavit: aut fortasse voluit hoc ipsum nobis ostendere, posse ingenium fortissimum ac beatissimum sub qualibet cute latere. Vicit tamen omnia impedimenta: & ad cetera contemnenda à contemptu sui venit. Errare mihi visus est qui dixit:

Gratior est pulchro veniens è corpore, virtus.

nullo enim honestamento eget: ipsa & magnum sui decus est, & ³ corpus suum consecrat. Certè Claranum nostrum cœpi intueri: ⁴ formosus mihi videtur, & tam rectus corpore, quàm est animo. Potest ex casâ vir magnus exire: potest & ex deformi humilique corpusculo, formosus animus ac magnus. Quosdam itaque videtur mihi in hoc natura tales generare, ut approbet virtutem omni loco nasci. Si posset per se nudos edere animos, fecisset. nunc quod amplius est, facit: quosdam enim edit corporibus impeditos, sed nihilominus petruentes obstantia. Claranus mihi videtur in exemplar editus: ut scire possemus, non deformitate corporis fœdari animum, sed pulchritudine
D animi corpus ornari. Quamuis autem paucissimos vnâ egerimus dies, tamen multi nobis sermones fuerunt, quos subinde egeram, & ad te mittam. Hoc primo die quaesitum est, quomodo possint paria bona esse, si ⁵ triplex eorum conditio est. Quædam (ut nostris videtur) prima bona sunt: tamquam gaudium, pax, salus patriæ. Quædam secunda, in materiâ infelici expressa: tamquam tormentorum patientia, & in morbo graui
tempe-

17. EX MATERIA ET EX DEO.] *Non solum à Deo, sed ex Deo: & sæpe sic loquuntur. Quid ita? quia omnibus caloribus & ignis aliquid insitum, qui est ipse Stoicis Deus, & omnia permanat.*

EPIST. LXVI. I. NON PVTO EXPECTAS.] *Vel quia ipse scis, vel quia præmisi, condiscipulum. Ergo senis senem.*

2. MALE COLLOCAVIT.] *Simile illi, Ingenium Galbæ malè habitat.*

3. CORPVS SVVM CONSECRAT.] *Quod est velut parvi eius Dei templum.*

4. FORMOSVS MIHI VIDETVR.] *Itaque Platonici tales animo pulchros amabant. Nec enim, ait Apuleius, deformitas corporis talem poterit abigere appetitum: sed cum ipsa anima complacita est, homo totus adamatur.*

5. TRIPLEX EORVM CONDITIO.] *Vide si lubet, Manuduct. IIII. Dissert. VI.*

temperantia. Illa bona directò optamus nobis: hæc, si necesse erit. Sunt adhuc tertia: A
tamquam modestus incessus, & compositus, ac probus vultus, & conueniens prudenti
viro gestus. Quomodo ista inter se paria esse possunt, cum alia optanda sint, alia auer-
sanda? Si volumus ista distinguere, ad primum reuertamur, & consideremus id quale
sit. Animus intuens vera, peritus fugiendorum ac petendorum, non ex opinione, ⁶ sed
ex naturâ pretia rebus imponens, toti se inferens mundo, & in omnes eius actus con-
templationem suam mittens, cogitationibus actionibusque intentus, ex æquo magnus
ac vehemens, asperis blandisque pariter inuictus, neutri se fortunæ submittens, supra
omnia quæ contingunt acciduntque eminens, pulcherrimus cum decore, cum viribus
sanus ac siccus, imperturbatus, intrepidus, quem nulla vis frangat, quem nec attollant
fortuita, nec deprimant. Talis animi virtus est, hæc eius facies, si sub vnum veniat ad-
spectum, & semel tota se ostendat. Ceterum multæ eius species sunt, quæ pro vitæ va-
rietate & pro actionibus explicantur: nec minor fit aut maior ipsa. ⁷ Decrescere enim
summum bonum non potest, nec virtuti ire retrò licet: sed in alias atque alias qualitates B
conuertitur, ad rerum quas actura est habitum figurata. Quidquid attingit, in similitudi-
nem sui adducit & tingit: actiones, amicitias, interdum domos totas, quas intrauit dis-
posuitque, condecorat: quidquid tractauit, id amabile, conspicuum, mirabile facit. Ita-
que vis eius & magnitudo ultra non potest surgere, quando incrementum maximo non
est. Nihil inuenies rectius recto, non magis quam verius vero, quam temperato tempe-
ratus. omnis in modo est virtus: modus certa mensura est. Constantia non habet quò
procedat, non magis quam fiducia, aut veritas, aut fides. Quid accedere perfecto potest?
nihil. aut perfectum non erat, cui accessit: ergo ne virtuti quidem, cui si quid adiici po-
test, defuit. Honestum quoque nullam accessionem recipit: honestum est enim propter
illa quæ retuli. Quid porro decorum & iustum, & legitimum? non eiusdem esse forme
putas, certis terminis comprehensum? Crescere posse, imperfectæ rei signum est: bonum
omne in easdem cadit leges: iuncta est priuata & publica vtilitas, tam mehercules, quam
inseparabile est, laudandum petendumque. Ergo virtutes inter se pares sunt, & opera C
virtutum, & omnes homines quibus illa contingere. Satorum verò animaliumque vir-
tutes, cum mortales sint, fragiles, caducæque, & incertæ, exsiliunt residuntque: & ideo
non eodem pretio æstimantur. Vna inducitur humanis virtutibus regula: vna enim est
ratio recta, simplexque. Nihil est diuino diuinius, caelesti caelestius. Mortalia eminent,
cadunt, deteruntur, crescunt, exhauriuntur, implentur: itaque illis in tam incertâ sorte
inæqualitas est: diuinorum vna natura est. Ratio autem nihil aliud est, quam in corpus
humanum pars diuini spiritus mersa. Si ratio diuina est, nullum autem bonum sine ra-
tione est, bonum omne diuinum est: nullum porro inter diuina discrimen est, ergo nec
inter bona. Paria itaque sunt gaudium, & fortis atque obstinata tormentorum perpes-
sio. in vtroque enim eadem est animi magnitudo: sed in altero remissa, & laxa; in
altero pugnax, & intenta. Quid? tu non putas, parem esse virtutem eius qui fortiter ho-
stium mœnia expugnat, & eius qui obsidionem patientissimè sustinet? Et magnus Sci-
pio, qui Numantiam claudit & comprimit, cogitque inuictas manus in exitium ipsas D
sui verti: & magnus ille obsessorum animus, qui scit nihil esse clausum, cui mors aperta
est, & in complexu libertatis expirat. Æquè reliqua quoque inter se paria sunt, tran-
quillitas, simplicitas, liberalitas, constantia, æquanimitas, tolerantia: omnibus enim
istis vna virtus subest, quæ animum rectum & indeclinabilem præstat. Quid ergo? ni-
hil interest inter gaudium, & dolorum inflexibilem patientiam? nihil, quantum ad ipsas
virtutes: plurimum, quantum ad illa, in quibus virtus vtraque ostenditur. In altero
namque naturalis animi remissio ac laxitas: in altero, contra naturam dolor. Itaq; me-
dia sunt hæc, quæ plurimum interualli recipiunt. Virtus in vtraque par est: virtutem
materia non mutat: nec peiorem facit dura & difficilis, nec meliorem hilaris & læta.

Neces-

6. SED EX NATURA.] *Id est, recta ra-
tione.*

7. DECRESCERE SYMMVM BONVM NON

POTEST.] *Nos aliquid Manuduct. III. Dissert.
IV. itemque III: Et quod sequitur, de paritate vir-
tutum, ibi ex professo.*

A Necessè est ergo æqualia sint bona vtraque: quia nec hic potest se melius in hoc gaudio gerere, nec ille melius in illis cruciatibus. duo verò, quibus nihil fieri melius potest, paria sunt. Nam si quæ extra virtutem posita sunt, aut minuere illam, aut augere possunt, desinit vnum bonum esse, quod honestum est. Si hoc concesseris, omne honestum perit. Quare? dicam: quia nihil honestum est, quod ab inuito, quod à coacto fit. omne honestum voluntarium est. Admisce illi pigritiam, querelam, tergiuersationem, metum: quod habet in se optimum, perdidit, sibi placere. Non potest honestum esse, quod non est liberum. nam quod timet, seruit. Honestum omne securum est, tranquillum est. si recusat aliquid, si complorat, si malum iudicat, perturbationem recipit, & in magnâ discordiâ volutatur. Hinc enim species recti vocat, illinc suspicio mali retrahit. Itaque qui honestè aliquid facturus est, quidquid opponitur, id etiam si incommodum putat, malum non putat: velut libens faciet. Omne honestum iniustum, incoactumque est, sincerum, & nullo malo mixtum. Scio quid mihi hoc loco responderi possit. Hoc nobis **B** persuadere conaris, nihil interesse, vtrum aliquis in gaudio sit, an ⁸ in equuleo iaceat, & tortorem suum lasset. Poteram respondere ⁹ quod Epicurus ait, *Sapientem, si in Phalaridis tauro peruratur, exclamaturum: Dulce est, & ad me nil pertinet.* Quid miraris, si ego paria bona dico, vnus in conuiuio iacentis, alterius inter tormenta fortissimè stantis: cum (quod incredibilius est) dicat Epicurus, dulce esse torqueri? Et hinc respondeo, plurimum interesse inter gaudium & dolorem. Si quaeratur electio, ¹⁰ alterum petam, alterum vitabo. illud secundum naturam est, hoc contra. Quamdiu sic æstimantur, magno inter se dissi dent spatio: cum verò ad virtutem ventum est, vtraque par est, & quæ per lata procedit, & quæ per tristitia. Nullum habent momentum vexatio & dolor, & quidquid aliud incommodi est: virtute enim obruitur. Quemadmodum minora lumina claritas solis obscurat: sic dolores, molestias, iniurias, virtus magnitudine suâ elidit atque opprimit; & quocumque affulsit, ibi quidquid sine illâ apparet, exstinguitur: nec magis vllam portionem habent incommoda, cum in virtutem inciderint, quam in mari nimbis. Hoc vt scias ita esse, ad omne pulchrum vir bonus sine vllâ cunctatione **C** procurret. stet illic licet carnifex, stet tortor atque ignis, perseverabit: nec quid passurus, sed quid facturus sit, adspiciet: & se honestæ rei tamquam bono viro credit. vtilem illam sibi iudicabit, tutam, prosperam. Eundem ergo locum habebit apud illum honesta res, sed tristis atque aspera, quem vir bonus, pauper, aut exsul, ac pallidus. Agedum pone ex aliâ parte virum bonum, diuitiis abundantem, ex alterâ nihil habentem, sed in se omnia: vterque æquè bonus vir erit, etiam si fortunâ dispari vtetur. Idem (vt dixi) in rebus iudicium est, quod in hominibus. æquè laudabilis est virtus in corpore valido ac libero posita, quam in morbo ac vincto. Ergo tua quoque virtus non magis laudabilis, si corpus illæsum tibi & integrum fortuna præstiterit, quam si ex aliquâ parte mutilatum. alioqui hoc erit, ex seruorum habitu dominum æstimare. Omnia enim ista, in quæ dominium casus exercet, seruilis sunt, pecunia, & corpus, & honores: imbecilla, fluida, mortalia, possessionis incertæ. Illa rursus libera & inuicta opera virtutis, quæ non **D** ideò magis appetenda sunt, si benignius à fortunâ tractantur, nec minus, si aliquâ rerum iniquitate premuntur. Quod amicitia in hominibus est, hoc in rebus appetitio est. Non, putò, magis amares virum bonum locupletem, quam pauperem: nec robustum & lacertosum, quam gracilem, & languidi corporis: ergo ne rem quidem magis appetes hilarem ac pacatam, quam distractam & operosam. Et si hoc est, magis diliges ex duobus æquè bonis viris, nitidum & vinctum, quam puluerulentum & horrentem. deinde huc usque

8. IN EQUULEO IACEAT.] Cicero v. De Finibus: Sit vir bonus cæcus, debilis, morbo gravissimo affectus, exsul, orbis, torqueatur in eculeo: quem hunc appellas Zeno? Beatum, inquit. Etiam beatissimum? Quippe, inquit, cum tam docuerim gradus istam rem non habere, quam virtutem, in quâ sit ipsum Beatum.

9. QVOD EPICVRVS AIT.] Cicero v. Tuscul.

Epicuro dicere licebit. Nullum sapienti esse tempus, etsi vratur, torqueatur, secetur, quin possit exclamare. Quam pro nihilo puto? denique etiam, Beatam vitam in Phalaridis tauro descensuram.

10. ALTERVM PETAM.] Quod Stoicum in verbis discrimen est, inter adiaphora. Vide me Manduct. 11. Dissert. XXII.

usque peruenies, vt magis diligas integrum omnibus membris & illaefum, quam debilem aut lufcum. Paullatim fastidium tuum illò vsque procedet, vt ex duobus aequè iustis ac prudentibus, comatum & crispulum malis, quam recaluastrum. Vbi par est in vtroque virtus, non comparat aliarum rerum inaequalitas: omnia enim alia non partes, sed accessiones sunt. Nam quis tam iniquam censuram inter suos agit, vt filium sanum quam aegrum magis diligat? procerumve & excelsum, quam breuem & modicum? Fetus suos non distinguunt feræ, & se in alimentum pariter omniù sternunt. aues ex aequo partiuntur cibos. Vlixes ad Ithacæ suæ saxa sic properat, quemadmodum Agamemnon ad Mycenarum nobiles muros. Nemo enim patriam, quia magna est, amat, sed quia sua. Quorsum hæc pertinent? vt scias, virtutem omnia opera sua, velut fetus suos, iisdem oculis intueri, aequè indulgere omnibus: & quidem impensius, laborantibus. Quoniam quidem etiam parentum amor, magis ¹¹ in ea quorum miseretur, inclinatur. Virtus quoque opera sua quæ videt affici & premi, non magis amat, sed parentum bonorum more, magis complectitur ac fouet. Quare non est vllum bonum altero maius? quia non est quidquam apto aptius, quia plano nihil est planius. Non potes dicere, Hoc magis par est alicui quam illud: ergo nec honesto honestius quidquam est. Quòd si par omnium virtutum natura est, tria genera bonorum in aequo sunt. Ita dico, in aequo est moderatè gaudere, & moderatè dolere: Lætitia illa non vincit hanc animi firmitatem, sub tortore gemitus deuorantem. Illa bona optabilia sunt, hæc mirabilia. vtraque nihilominus paria: quia quidquid incommodi est, velamento maioris boni tegitur. Quisquis hæc imparia iudicat, ab ipsis virtutibus auertit oculos, & exteriora circumspicit. Bona vera idem pendunt, idem patent: falsa multum habent vani. Itaque speciosa & magna contra visentibus, cum ad pondus reuocata sunt, fallunt. Ita est, mi Lucili, quidquid vera ratio commendat, solidum & æternum est, firmat animum, attollitque, semper futurum in excelso: illa quæ temerè laudantur, & vulgi sententiâ bona sunt, inflant inanibus lætos. Rursus ea quæ timentur tamquam mala, iniiciunt formidinem mentibus, & illas non aliter, quam animalia species periculi, agitant. Vtraque res ergo sine causâ animum & diffundit, & mordet: nec illa gaudio, nec hæc metu digna est: sola ratio immutabilis & iudicij tenax est. non enim seruit, sed, imperat sensibus. Ratio rationi par est, sicut rectum recto: ergo & virtus, quæ non aliud est quam recta ratio. Omnes virtutes rationes rectæ sunt: si rectæ sunt, & pares sunt. Qualis ratio est, tales & actiones sunt: ergo omnes pares sunt. Nam cum similes rationi sint, similes & inter se sunt: pares autem actiones inter se esse dico, quæ rectæ sunt, & honestæ. Ceterum magna habebunt discrimina, variante materiâ: quæ modò latior est, modò angustior, modò illustis, modò ignobilis; modò ad multos pertinens, modò ad paucos. In omnibus tamen istis, id quod optimum est, par est: tamquam ¹² viri boni, omnes pares sunt, quæ boni sunt: sed habent differentias ætatis: alius senior, alius iunior. habent corporis: alius formosus, alius deformis est. habent fortunæ: ille diues, hic pauper est; ille gratiosus, potens, vrbibus notus & populis, ignotus hic plerisque, & obscurus. Sed per illud quod boni sunt, pares sunt. De bonis ac malis sensus non iudicat: quid vtile, scit, quid inutile, ignorat. Non potest ferre sententiam, nisi in rem præsentem perductus est: nec futuri prouidus est, nec præteriti memor: quid sit consequens nescit. Ex hoc autem rerum ordo seriesque contextitur, & vnitas vitæ in perfectum itura. Ratio ergo arbitra est bonorum ac malorum: aliena & externa pro vilibus habet: & ea quæ neque bona sunt, neque mala, accessiones minimas ac leuissimas iudicat. omne illi bonum in animo est. Ceterum quædam prima existit-

11. IN EA QUORVM MISERETVR.] *Auctor Thebaidis:*

Quòd causa melior, forsque deterior trahit,
Inclinat animus, semper infirmo fauens.
Miseros magis Fortuna conciliat suis.

Hæc ibi ipsa locasta mater, inclinata in miserum Polylicem. *Noster Consol. ad Helu. cap. vlt. Necessè est, cum omnia feceris, mater, cogitationes tuas*

subinde ad me recurrere, nec quemquam ex liberis frequentius tibi obuersari: non quia alij minus cari sint, sed quia naturale est manum sapientis referre ad id quod doleat.

12. VIRI BONI OMNES PARES.] *Id quoque inter Paradoxa Stoica, Sapientes inter se pares. Explanauit Manud. 111. Diss. 111.*

13. QUID

A existimat, ad quæ ex proposito venit, tamquam victoriam, bonos liberos, patriæ salutem: quædam secunda, quæ non apparent nisi in rebus aduersis: tamquam æquo animo pati morbum magnum, exsilium: quædam media, quæ nihilo magis secundum naturam sunt, quàm contra naturam: tamquam prudenter ambulare, compositè sedere. Non enim minùs secundum naturam est, sedere, quàm aut stare, aut ambulare. Duo illa superiora diuersa sunt. prima enim secundum naturam sunt, gaudere liberorum pietate, patriæ incolumitate: secunda contra naturam sunt, fortiter obstare tormentis, & sitim perpeti, morbo vrente præcordia. Quid ergo? aliquid contra naturam bonum est? minimè. sed illud, aliquando contra naturam est, in quo bonum illud existit. vulnerari enim, & subiecto igne tabescere, & aduersâ valetudine affligi, contra naturam est: sed inter ista seruare animum infatigabilem, secundum naturam est. Et vt, quod volo, exprimam breuiter, materia boni aliquando contra naturam: at bonum numquam. quoniam bonum sine ratione nullum est: sequitur autem ratio naturam. ¹³ Quid est ergo ratio? naturæ imitatio. Quid est summum hominis bonum? ex naturæ voluntate se gerere. Non est, inquit, dubium, quin felicior pax sit numquam laceffita, quàm multo reparata sanguine. Non est dubium, inquit, quin felicior sit inconcussa valetudo, quàm ex grauibis morbis & extrema minitantibus in tutum vi quadam & patientiâ educta. Eodem modo non erit dubium, quin maius bonum sit gaudium, quàm obnoxius animus ad perpetiendos cruciatus vulnerum aut ignium. Minimè: illa enim quæ fortuita sunt, plurimum discriminis recipiunt: æstimantur enim vtilitate sumentium. Bonorum vnum propositum est, consentire naturæ: hoc in omnibus par est. Cùm alicuius in senatu sententiam sequimur, non potest dici: Ille magis assentitur, quàm ille: ab omnibus in eandem sententiam itur. idem de virtutibus dico: omnes naturæ assentiuntur. idem de bonis dico: omnia naturæ assentiuntur. Alter adolescens decessit, alter senex, aliquis præter hos infans, cui nihil ampliùs contigit, quàm prospicere vitam: omnes hi æquè fuere mortales, etiam si mors aliorum longiùs vitam passa est procedere, aliorum in medio flore præcidit, aliorum interruptit principia. Alius inter canandum solutus est, alterius continuata mors somno est, aliquem concubitus exstinxit. his oppone ferro transfossos, aut exanimatos serpentum morfu, aut fractos ruinâ, aut per longam neruorum contractionem extortos minutatim. aliquorum melior dici, aliquorum peior potest exitus: mors quidem omnium par est. per quæ venit, diuersa sunt; id in quod desinunt, vnum est. mors nulla maior aut minor est: habet enim eundem in omnibus modum, finisse vitam. Idem tibi de bonis dico. hoc bonum inter meras voluptates est, hoc inter tristitia & acerba, illud fortunæ indulgentiam rexit, hoc violentiam domuit: vtrunque æquè bonum est, quamuis illud plana emolliuerit, hoc aspera. Idem finis omnium est. bona sunt, laudanda sunt, virtutem rationemque comitantur: virtus æquat inter se, quidquid agnoscit. Nec est quòd hoc inter nostra placita mireris. apud Epicurum duo bona sunt, ex quibus summum illud beatumque componitur: vt corpus sine dolore sit, animus sine perturbatione. Hæc bona non crescunt, si plena sunt. quo enim crescet, quod plenum est? Dolo corpore caret: quid ad hanc accedere indolentiam potest? Animus constat sibi, & placidus est: quid accedere ad hanc tranquillitatem potest? Quænt admodum serenitas cæli non recipit maiorem adhuc claritatem, in sincerissimum nitorem repurgata: sic hominis corpus animumque curantis, & bonum suum ex vtroque necessentis, perfectus est status, & summam voti sui inuenit, si nec æstus animo est, nec dolor corpori. Siqua extrâ blandimenta contingunt, non augent summum bonum, sed, vt ita dicam, condiunt & oblectant: absolutum enim illud humanæ naturæ bonum, corporis & animi pace contentum est. Dabo apud Epicurum tibi etiamnum simillimam huic nostræ diuisionem bonorum. Alia enim sunt apud illum, quæ malit contingere sibi: vt corporis quietem, ab omni incommodo liberam, & animi remissionem, bonorum suorum contemplatione gaudentis. Alia sunt, quæ quamuis nolit accedere,

nihil-

13. QUID EST ERGO RATIO? Hæc valde notanda, pro sensu præcipui dogmatis Stoicorum, Naturam sequi. Quod equidem explicauit aliquot Dissertationibus, Manuduct. 111.

nihilominus & laudat & comprobat: tamquam illam, quam paulloantè dicebam, male valetudinis, & dolorum grauiſſimorum perfeſſionem. in quâ Epicurus fuit illo ſummo ac fortunatiſſimo die ſuo: ¹⁴ ait enim ſe veſicæ & exulcerati ventris tormeta tolerare, vltiorem doloris acceſſionem non recipientia: eſſe nihilominus ſibi illum beatum diem. beatum autem agere, niſi qui eſt in ſummo bono, non poteſt. Ergo & apud Epicurum ſunt hæc bona, quæ malles non expetiri: ſed quia ita res tulit, & amplexanda & laudanda & exæquanda ſummis ſunt. Non poteſt dici, hoc non eſſe par maximis bonum, quod beatæ vitæ clauſulam impoſuit, cui Epicurus extremâ voce gratias egit. Permite mihi, mi Lucili virorum optime, aliquid audacius dicere. ſi vlla bona maiora eſſe aliis poſſent: hæc ego quæ triſtia videntur, mollibus illis & delicatis prætuliffem. Maius eſt enim perfringere difficilia, quàm lata moderari. Eadem ratione fit, ſcio, vt aliquis felicitatem benè, & calamitatem fortiter ferat. Æquè fortis eſſe poteſt, qui pro vallo ſecurus excubuit, nullis hoſtibus caſtra tentantibus: & qui ſuccifiſ poplitibus in genua ſe excepit, nec arma dimiſit. Maſte virtute eſto, ſanguinolentis & ex acie redeuntibus dicitur. Itaque hæc magis laudauerim bona exercitata & fortia, & cum fortunâ rixata. Ego dubitem, quin magis laudem truncam illam & retorridam manum Mucij, quàm cuiuſlibet fortiſſimi ſaluam? Stetit hoſtium flammæque contemptor, & manum ſuam in hoſtili foculo diſtillantem perſpectauit, donec Porſenna, cuius pœnæ faucebat, gloriæ inuidit, & ignem inuito eripi iuſſit. Hoc bonum quidni inter prima numerem: tantòque maius putem, quàm illa ſecura & intentata fortunæ, quanto rarius eſt hoſtem amiſſâ manu viciffiſſe, quàm armatâ? Quid ergo? inquis, hoc bonum tibi optabis? Quid ni? hoc enim, niſi qui poteſt & optare, non poteſt facere. An potiùs optem, vt ¹⁵ malaciſſandos articulos exoletis meis porrigam? vt muliercula, aut aliquis in mulierculam ex viro verſus, digitulos meos ducat? Quid ni ego feliciore putem Mucium, qui ſic tractauit ignem, ¹⁶ quaſi illam manum ¹⁷ tractatori præſtitiffet? In integrum reſtituit, quidquid errauerat. confecit bellum inerimis ac mancus, & illâ manu truncâ ¹⁸ reges duos vicit.

14. AIT ENIM SE VESICÆ.] *Iſſa verba eius apud Lærtium, ex epiſtola ad Idomeneum, hæc ſunt: Cùm ageremus vitæ beatum, & eundem ſupremum diem, ſcribebamus hæc. Aderat autem veſicæ morbus & vrinæ mittendæ difficultas, & viſcerum affectiones tantæ, quæ magnitudinem vltiâ non reciperent. Obſtabat tamen & repellebat hæc omnia animi in nobis gaudium, memoriâ rationum inuentorumque noſtrorum. Adde epiſt. XCII.*

15. MALACISSANDOS ARTICVLOS.] *Quidam libri, malaxandos. Vtrumvis rectum, & Græciſſe, imò Græcum. Dicunt enim μαλακίζω, & μαλασσω, emollire, lenire. Plautus illud prius malaciſſare uſurpauit.*

16. QVAſI ILLAM MANVM.] *Legerem, quam ſi.*

17. TRACTATORI PRÆSTITIſSET.] *Ita dicti, quos in prioribus lineis deſcripſit: qui manu artiſtice membra, & plurimum manus digitosque, ducebant & leniter trahabant. Martialis libro III.*

Percurrit agili corpus arte tractatrix. Deſcribit pulchrè Clearchus apud Athenæum, lib. VI. in deliciis & mollitie Paphy cuiuſdam adoleſcentis. Iacebat quidem ille, inquit, in lectulo: ſed ad pedes lecti ſedebat quiſpiam, qui eius pedes genibus ſuis impoſitos tenui panniculo confoueret. Quid autem præterea fecerit, vel ſilente me non obſcurum. Deinde alius ad ipſum lectum ſedens,

μη τὸ ναιίσκου τὸν χεῖρα παρικότος, ἐκπεμάιδρος ταιτή καὶ περὶ ἀντιπώως κατέληχε τε, καὶ τῶν δ' ἀκτιλῶν ἕκαστον ἐν μέσῳ διαλαμβάνων, εἰλέει τε καὶ ἐξέτινεν, ὡς τε τὸν ἀπώτον αὐτὸν ἐπονομαζόντα Σινύων εἰς ὄχλου εἰσπένουσι δοκεῖν: cùm adoleſcens manum ſuam velut languidam remiſiſſet, ille appronans ſe & huic accidens, demulcebat eam & contrectabat, digitorum ſingulos trahens & extendens per vices. ita vt qui primus illum Cucurbitam vocauit, ingenioſè & feliciter dixiſſe videatur. Ecce verum Tractatorem: & quare Cucurbitam? quòd vt illa trahit cutem & extendit, & tumentem leuiter reddit, ſic iſte. Vetus aliquis ſcriptor, aut ceriè ex veteri Ioannes Sarisberienſis, hæc ſic narrat, vt ex Clearcho tranſlata dicas, lib. III. Polycratici, cap. XIII. Cùm laſciuientis diuitis luxus libidini vota ſua præcingit, recumbentis pedes calamiſtratus comatulus excipit: & in aliorum conſpectu pedes, & ne plus dicam, teneris manibus tibias tractat. Chirotecatuſ enim inceſſit diutius, vt manus Soli ſubtractas emolliret, ad diuitis uſum. Deinde licentiâ paullùm procedente totum corpus impudico tactu oberrans pruriginem ſcalpit, quam fecit, & ignes Veneris languentibus inflammat. Finem hic etiam ſædæ tractationis habes: denique & manus Tractatoris mollicellas, chirotecarum uſu à ſole deſenſas.

18. REGES DVOS VICIT.] *Tarquinius exſulem, & Porſenam, quos ab obſidione remouit.*

EPIST.